

SOSIAALITYRVAOPAS 2023

Munuais- ja maksaliitto ry
www.muma.fi/sosiaalityrva

Sisällysluettelo

1	Sairauden hoito	3
1.1	Hoitopaikan valinta	3
1.2	Hoitoon pääsy	3
1.3	Edunvalvontavaltuus.....	3
1.4	Hoitotahto	4
2	Hyvinvointialueen sosiaalipalvelut	4
2.1	Palvelutarpeen arviointi	4
2.2	Palvelusuunnitelma.....	4
2.3	Kotihoitopalvelut	5
2.4	Omaishoidon tuki	5
2.5	Lapsiperheiden kotipalvelu	5
3	Hyvinvointialueen vammaispalvelut.....	6
4	Asiakasmaksut	6
4.1	Terveydenhuollon maksukatto	7
5	Toimeentulotuki	7
6	Kelan palvelut ja etuudet	8
6.1	Lääkekorvaukset.....	8
6.2	Matkakorvaukset.....	9
6.3	Sairauspäiväraha ja työkyvyttömyyseläke	11
6.4	Erityishoitoraha.....	12
6.5	Alle 16-vuotiaan vammaistuki	12
6.6	16 vuotta täyttäneen vammaistuki	13
6.7	Eläkettä saavan hoitotuki.....	13
6.8	Hammashoito.....	14
7	Kuntoutus	14
8	Sairastuminen ja verotus.....	16
8.1	Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys.....	16
8.2	Invalidivähennys verotuksessa	16
8.3	Autoveronpalautus.....	16
9	Liikkumisesteisen pysäköintitunnus.....	17
9.1	Vapautus ajoneuvoveron perusverosta	17
10	Muutoksenhaku viranomaisen päätökseen	18
11	Yhteystiedot	18

1 Sairauden hoito

1.1 Hoitopaikan valinta

Potilas voi valita hyvinvointialueensa terveyskeskuksen terveysaseman, joka vastaa hänen perusterveydenhuollon palveluistaan. Terveysasemaa voi vaihtaa enintään vuoden välein ilmoittamalla siitä kirjallisesti sekä uudelle että vanhalle terveysasemalle. Ilmoitus on tehtävä riittävän ajoissa, vähintään kolme viikkoa ennen käyntiä.

Kerrallaan voi olla vain yhden terveysaseman asiakkaana. Jos henkilö oleskelee pidempiä aikoja kotikuntansa ulkopuolella sellaisella hyvinvointialueella, jonka alueella hänen kotikuntansa ei sijaitse, esimerkiksi kesämökillä, hän voi käyttää myös muun kuin hyvinvointialueensa perusterveydenhuollon palveluja hoidosta vastaavan terveyskeskuksen muuttumatta.

Potilaalla on myös mahdollisuus valita perusterveydenhuollostaan vastaava terveyskeskus ja terveyskeskuksen terveysasema sekä erikoissairaanhoidon toimintayksikkö kaikista Suomen julkisista terveyskeskuksista ja sairaaloista. Valinnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus sekä hoitovastuussa olevan hyvinvointialueen että valitun hyvinvointialueen terveyskeskukselle. Erikoissairaanhoidon hoitopaikka valitaan yhdessä lähetteen antavan lääkärin tai hammaslääkärin kanssa.

Potilaalla on oikeus valita myös häntä hoitava lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattilainen, jos toimintayksiköllä on mahdollisuus järjestää asia.

Lisätietoja:
www.stm.fi - [hoitopaikan valinta](#)

1.2 Hoitoon pääsy

Potilaan on päästävä kiireelliseen hoitoon nopeasti, jos hänen sairautensa tai vammanensa edellyttää sitä. Terveysasemalle on saatava arkipäivänä virka-aikana puhelin-yhteys välittömästi.

Potilaan hoidon tarve on arvioitava kolmen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta. Hoidon tarve voidaan usein arvioida jo puhelimesta. Arvion voi tehdä muukin terveydenhuollon ammattihenkilö kuin lääkäri. Terveysasemalta on saatava vastaanottoaika kolmessa arkipäivässä, jos tilanne sitä vaatii.

Sairaalassa terveydenhuollon ammattihenkilön on arvioitava potilaan hoidon tarve kolmessa viikossa siitä, kun lähete on saapunut sairaalaan. Arvio voidaan tehdä lähetteen perusteella tai potilas voidaan kutsua tutkimuksiin sairaalaan. Arvioinnin edellyttämät tutkimukset ja erikoislääkärin arviointi on tehtävä kolmessa kuukaudessa lähetteen saapumisesta.

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi hoidon tarpeelliseksi, hoitoon on päästävä viimeistään kuudessa kuukaudessa. Lasten ja nuorten mielenterveyttä koskevaan tarpeelliseksi todettuun hoitoon on päästävä kolmessa kuukaudessa.

Potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos se muuttuu, hänelle on ilmoitettava välittömästi muutoksen syy ja hoitoon pääsyn uusi ajankohta.

Mikäli sairaala ei pysty hoitamaan potilasta määrätystä ajasta, sen on järjestettävä hoito muualla, esimerkiksi toisessa sairaalassa tai yksityisessä terveydenhuollossa. Tästä ei saa aiheutua potilaalle ylimääräisiä kustannuksia.

Lisätietoja: www.valvira.fi

1.3 Edunvalvontavaltuutus

Edunvalvontavaltuutuksella voi itse etukäteen järjestää asioidensa hoidon sen varalta, että tulee myöhemmin kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan esimerkiksi heikentyneen terveydentilansa vuoksi.

Valtuutus tehdään kirjallisesti. Valtakirjalla henkilö (valtuuttaja) nimeää valtuutetun hoitamaan asioitaan. Valtuutetun tulee suostua tehtävään.

Valtuuttaja määrittelee itse ne asiat, jotka valtuutus kattaa. Hän voi oikeuttaa valtuutetun huolehtimaan esimerkiksi terveyden- ja sairaanhoidostaan. Valtuuttaja voi itse myös määritellä, miten valtuutetun toimintaa valvotaan. Valtakirjan laatimisessa on hyvä pyytää apua oikeusaputoimistosta tai asianajajalta.

Valtuutus tulee voimaan vasta kun Digi- ja väestötietovirasto on vahvistanut sen. Vahvistamista voi pyytää, kun valtuuttaja on tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan. Useimmiten vahvistaminen edellyttää lääkärintodistusta.

Digi- ja väestötietovirasto valvoo valtuutetun toimintaa. Tässä tarkoituksessa se voi tarvittaessa pyytää valtuutetulta selvitystä valtuuttajan asioitten hoitamisesta.

Lisätietoja: [Digi- ja väestötietovirasto - edunvalvontavaltuutus](#)

1.4 Hoitotahto

Ihminen voi halutessaan ilmaista hoitoa koskevan tahtonsa tulevaisuuden varalta laatimalla hoitotahdon.

Hoitotahto kannattaa laatia kirjallisesti, jotta se on tarvittaessa hoitoon osallistuvien käytettävissä. Sen olemassaolosta ja sijainnista on hyvä kertoa läheisille mm. onnettomuuksien ja sairauskohtauksien varalta.

Hoitotahdon voi tehdä vapaamuotoisesti tai valmiille lomakepohjalle. Se voi sisältää yksityiskohtaisiakin ohjeita erilaisten tilanteiden varalle. Hoitoon osallistuvien on mahdollisuuksien mukaan noudatettava hoitotahtoa.

Hoitotahdon voi kirjata Omakanta-palveluun. Omakantaan kirjattu tahdonilmaisu ei ole käytössä vielä kaikissa terveydenhuollon yksiköissä. Tämän vuoksi tahdonilmaisu kannattaa tulostaa ja viedä se terveydenhuoltoon sekä käydä läpi hoitavan lääkärin kanssa, mitä hoitotahto merkitsee hoidon kannalta.

Lisätietoja: www.valvira.fi

2 Hyvinvointialueen sosiaalipalvelut

2.1 Palvelutarpeen arviointi

Hyvinvointialue myöntää sosiaalipalveluja palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Arviointia voi pyytää henkilö itse tai läheinen. Arviointi perustuu henkilön omaan näkemykseen sekä asiantuntijoiden arviointiin. Sen tavoitteena on selvittää avun ja tuen tarve. Kiireellisissä tapauksissa palvelujen tarve arvioidaan aina välittömästi.

Kaikilla 75 vuotta täyttäneillä sekä Kelan eläkettä saavan ylintä hoitotukea saavilla on oikeus palvelutarpeen arviointiin seitsemän arkipäivän kuluessa siitä, kun kuntaan on oltu yhteydessä. Määräaika koskee henkilöitä, jotka eivät vielä ole palvelujen piirissä sekä henkilöitä, joiden palvelun tarve on muuttunut.

Vammaisen henkilön palvelutarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta.

Lisätietoja: www.stm.fi/sosiaalipalvelujen-saatavuus

2.2 Palvelusuunnitelma

Palvelujen järjestäminen edellyttää palvelusuunnitelmaa. Palvelusuunnitelmassa kerrotaan henkilön elämäntilanne ja toimintakyky, joista riippuu, millaisia palveluja henkilö tarvitsee, mitä niiden pitää sisältää ja miten ne tulee järjestää. Palveluvaihtoehtojen selvittäminen tehdään palvelusuunnitelman laatimisen yhteydessä. Palvelusuunnitelma on asiakkaan ja sosiaalihuollon välinen toimintasuunnitelma, ei sitova päätös. Suunnitelmaan kirjataan henkilön oma mielipide, jota ei saa sivuuttaa päätöksenteossa ilman perustelua syytä. Palvelusuunnitelmaan kirjattuja palveluja ja tukitoimia tulee aina hakea erillisellä hakemuksella. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos olosuhteissa tapahtuu muutoksia ja muutoinkin tarpeen mukaan.

Lisätietoja: www.thl.fi - palvelusuunnitelma

2.3 Kotihoitopalvelut

Kotihoito tarkoittaa kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa sekä palveluja, jotka tukevat kotona selviytymistä. Kotipalvelu ja tuki-palvelut tukevat ja auttavat kun henkilö tarvitsee kotona apua tavallisissa arjen askareissa sairauden tai alentuneen toimintakyvyn vuoksi. Palveluja ovat esimerkiksi ateriapalvelu, turvapuhelin sekä apu asiointiin ja peseytymiseen.

Kotisairaanhoido on potilaan kotiin vietyä sairaanhoidoa. Sen tarkoituksena on helpottaa kotiutumista sairaalasta ja kotona selviytymistä sekä tukea sairastuneen läheisiä kotihoidossa. Kotisairaanhoidaja voi esimerkiksi ottaa näytteitä, valvoa lääkitystä, seurata asiakkaan vointia ja tehdä mittauksia.

Kotihoidon palvelut ovat maksullisia. Jos kotihoidon palveluja tarvitaan jatkuvasti, maksun suuruuteen vaikuttaa saatu palvelu, perheen henkilömäärä ja tulot.

Lisätietoja: Oman hyvinvointialueen sosiaalityö, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä, www.stm.fi/kotihoido-kotipalvelut

2.4 Omaishoidon tuki

Omaishoitaja on henkilö, joka pitää huolta perheenjäsenestään tai muusta läheisestään, joka ei sairauden, vammaisuuden tai muun hoivan tarpeen vuoksi selviydy arjesta omatoimisesti. Hyvinvointialue voi myöntää omaishoitajalle tukea, jos läheinen tarvitsee jatkuvasti paljon hoitoa ja huolenpitoa. Tuen maksaminen perustuu omaishoitosopimukseen, jonka omaishoitaja ja hyvinvointialue tekevät. Sopimuksen liitteeksi hyvinvointialue, hoidettava henkilö ja omaishoitaja laativat yhdessä hoidettavalle hoito- ja palvelusuunnitelman.

Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle omaishoido sekä hoito- ja palvelusuunni-

telman mukaiset palvelut. Omaishoitajalle tukeen sisältyy hoitopalkkio, lain mukaiset vapaat, eläke- ja tapaturmavakuutus sekä sosiaalipalvelut. Palkkiotaso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on vuonna 2023 vähintään 439,70 euroa kuukaudessa. Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana hoitopalkkio on vähintään 879,40 euroa kuukaudessa. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe on esimerkiksi siirtyminen laitoksesta kotiin, toipuminen vakavasta onnettomuudesta tai äkillinen vakava sairaus. Tuen tarkoituksena on mahdollistaa omaishoitajan töistä pois jääminen raskaan hoitojakson ajaksi.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen palvelu, jonka myöntämisessä hyvinvointialue voi käyttää harkintaa lain asettamissa puitteissa.

[Kotidialyysi tai elinsiirtoa odottavan lapsen hoitaminen voivat olla perusteita omaishoidon tuelle.](#)

Lisätietoja: Oman hyvinvointialueen sosiaalityö, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä, www.stm.fi/omaishoido

2.5 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheillä on oikeus saada hyvinvointialueelta kotipalvelua, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kotipalvelu on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista. Palvelun saaminen ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta.

Kotipalvelua annetaan toimintakykyä alentavan syyn, kuten sairauden, synnytyksen, vamman tai uupumuksen vuoksi sekä erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi perheenjäsenen kuolemaa tai vanhempien eroa. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on kaksoset tai omainen hoidettavana.

Palvelusta voidaan periä perheen maksukyvyyn mukainen korvaus. Maksun määrään voivat vaikuttaa perheen bruttotulot ja perheenjäsenten lukumäärä. Hyvinvointialue voi tuottaa palvelun itse tai myöntää asiakkaalle palvelusetelin.

Lisätietoja: Oman hyvinvointialueen sosiaalitoimisto

[THL - lapsiperheiden kotipalvelu](#)

3 Hyvinvointialueen vammais-palvelut

Hyvinvointialue järjestää palveluja ja tukitoimia vammaisuuden tai sairauden perusteella. Näiden palvelujen tavoitteena on edistää henkilön edellytyksiä toimia yhdenvertaisena kansalaisena ja poistaa vammaisuudesta tai sairaudesta johtuvia esteitä ja haittoja.

Vaikeavammaisille tarkoitettuja palveluja ovat:

- kuljetuspalvelu asiointi ja virkistysmatkoihin
- henkilökohtainen apu päivittäisiin toimiin, työhön, opiskeluun ja harrastuksiin
- palveluasuminen ja asumiseen liittyvät palvelut
- asunnon muutostyöt tukemaan itsestä asumista, esimerkiksi liikuntaesteiden poistaminen, dialyysin vaatimat muutostyöt
- asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet, esimerkiksi kiinteästi asennettavat tukikahvat, nostolaitteet

Jos elinsiirron jälkeinen vaikea osteoporoosi aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia liikkumiseen, voi se olla perusteena vaikeavammaisen kuljetuspalvelulle.

Hyvinvointialue vastaa kotidialyysin toteuttamisessa tarvittavista sähkö-, vesi-, ja viemäriasennustöistä. Muutostöistä ei saa aiheutua kustannuksia dialyysihoitoa tarvitsevalle.

Elinsiirron saaneen yksilölliset tarpeet asunnon muutostöihin on otettava huomioon samoin perustein kuin liikuntavammaisella. Vammaispalvelun kautta asunnonmuutostöitä korvataan, kun kyseessä on vaikeavammaisuus ja muutostyöt ovat välttämättömiä omatoimisen selviytymisen turvaamiseksi.

Määrärahasidonnaisia palveluja ovat:

- päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- sopeutumisvalmennus
- tuki ylimääräisiin vaatetus- ja erityisravintokustannuksiin

[Maksansiirtoa odottavalla kutina ja äkilliset painonvaihtelut voivat olla perusteena ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin.](#)

Lisätietoja: Oman hyvinvointialueen sosiaalitoimisto, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä

4 Asiakasmaksut

Valtio ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksupolitiikkaa lainsäädännöllä. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat joko maksuttomia, asiakasmaksu on kaikille sama tai asiakasmaksu määräytyy tulojen ja perhesuhteiden mukaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen enimmäismaksut määritellään laissa ja asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Hyvinvointialue voi päättää ottaa käyttöön niitä pienemmät maksut tai antaa palvelun maksutta. Palveluista ei saa periä niiden tuotantokustannuksia suurempaa maksua.

Enimmäismaksut vuonna 2023:

- terveyskeskusmaksun vuosimaksu 41,80 euroa (tai 20,90 euroa/käyntikerta)
- sairaalan poliklinikkamaksu 41,80 euroa/käyntikerta
- sarjassa annettava hoito, kuten jatkuva dialyysihoito, 11,60 euroa/hoitokerta

(maksun saa periä enintään 45 hoitokerralta kalenterivuodessa)

Asiakkaan taloudellinen asema ei voi olla esteenä palvelujen saamiselle. Jos maksun periminen vaarantaa henkilön toimeentulon, hyvinvointialueella on asiakasmaksulain mukaan oikeus jättää maksuja perimättä tai alentaa niitä.

Asiakas voi saada sosiaali- ja terveystalvelujen maksuihin toimeentulotukea (ks. luku 5). Maksun alentaminen tai perimättä jättäminen ovat kuitenkin ensisijaisia toimeentulotuen myöntämiseen nähden.

4.1 Terveystenhuollon maksukatto

Julkisten terveystalvelujen maksuilla on kalenterivuositainen maksukatto. Vuonna 2023 maksukatto on 692 euroa. Kun maksukatto on ylittynyt, maksukattoon sisältyvät talvelut ovat maksuttomia kyseisen kalenterivuoden loppuun. Poikkeuksen tekee lyhytaikainen laitoshoido, josta potilas ei saa maksuvapautusta täysin, vaan hoitopäivämaksu alenee 49,60 eurosta 22,80 euroon.

Maksukattoon luetaan

- poliklinikkamaksut
- päiväkirurgian maksut
- sarjahoidon maksut
- lyhytaikaisen laitoshoidon hoitopäivämaksut
- terveystkeskuksen vuosimaksu ja käyntimaksut
- suun terveystenhuollon tutkimus- ja hoitomaksut hammasteknisiä kuluja lukuun ottamatta
- tilapäisen kotisairaanhoidon ja tilapäisen kotisairaalahoidon maksut
- terapiamaksut
- yö- ja päivähoidon maksut
- kuntoutushoidon maksut
- asiakasmaksut, joihin on myönnetty toimeentulotukea

Maksukaton ulkopuolelle jäävät esimerkiksi

- kotihoidon, kotisairaanhoidon ja kotona annetun erikoissairaanhoidon maksut
- lääkärintodistusmaksut
- pitkäaikaisen laitoshoidon maksut
- käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä poliklinikkakäynnistä perityt maksut
- yksityisen terveystenhuollon maksut
- erikoismaksuluokassa annetun hoidon maksut
- lakisääteisistä vakuutuksista maksetut maksut

Asiakkaan on itse seurattava maksujen kertymistä. Seuratakortin saa omalta terveystasemalta. Alkuperäiset maksukuitit on säilytettävä ja ne on esitettävä tarvittaessa. Maksukaton ylittymisestä on annettava asiakkaalle todistus (ns. vapaakortti). Todistuksen myöntää terveystenhuollon yksikkö, jonka käynnin tai hoitajakson aikana maksukatto on täyttynyt.

5 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki muodostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotukea haetaan Kelasta, täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea puolestaan omalta hyvinvointialueelta.

Toimeentulotuki turvaa välttämättömän toimeentulon silloin, kun toimeentuloa ei voi saada millään muulla tavalla. Ennen toimeentulotuen myöntämistä selvitetään, voiko hakija saada muita tuloja tai sosiaalityrvan etuuksia. Toimeentulotukea voi saada henkilö tai perhe, jonka tulot tai varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Jos tulot ovat pienemmät kuin hyväksyttävät menot, on hakijalla oikeus saada toimeentulotukea.

Kela tekee henkilön tuloista, varoista ja menoistasi laskelman. Perusosa lasketaan mukaan menoihin. Perusosa yksinasuvalle vuonna 2023 on 555,11 euroa kuukaudes-

sa. Perusosan pitää riittää ruoka- ja vaatekuluihin, henkilökohtaiseen ja kodin puhtauteen liittyviin kuluihin, lehti-, puhelin-, ja internetkuluihin, ilman reseptiä ostettuihin lääkkeisiin sekä virkistys- ja harrastusmenoihin.

Perusosan lisäksi toimeentulotukea voidaan myöntää esimerkiksi asumismenoihin, julkisen terveydenhuollon lääkärin määräämiin lääkkeisiin, potilasmaksuihin, muuttokustannuksiin, työmatka- ja työssäkäyntikuluihin tai lapsen päivähoidomaksuihin.

Hyvinvointialue voi myöntää täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea sosiaalityöntekijän harkinnan perusteella. Erityinen tuki voi olla tarpeen, jos tulot ovat pitkään alaiset esimerkiksi työttömyyden tai sairauden vuoksi.

Toimeentulotuen saamiseen ei vaikuta sellainen omaisuus, jota tarvitaan normaaliin elämiseen. Tällaista omaisuutta ovat esimerkiksi oma asunto, kalusteet ja työhön liittyvät välineet.

Päätös perustoimeentulotuesta tulee saada seitsemän arkipäivän kuluessa hakemuksen jättämisestä. Kiireellisissä tapauksissa tulee päätös tehdä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä. Kelan päätös toimeentulotuesta tarvitaan myös silloin, kun haetaan vain täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea.

Lisätietoja: Kela, oman hyvinvointialueen sosiaalitoimisto, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä

Lisätietoja:

www.stm.fi - toimeentulotuki

www.kela.fi/toimeentulotuki

6 Kelan palvelut ja etuudet

6.1 Lääkekorvaukset

Kela voi maksaa korvausta lääkkeistä, perusvoiteista ja kliinistä ravintovalmisteista, jotka on määrätty reseptillä sairauden hoitoon. Korvauksen saa apteekissa

esittämällä Kela-kortin. Kela maksaa korvauksen niistä lääkkeistä, joille Lääkkeiden hintalautakunta on hyväksynyt korvattavuuden. Korvattavat lääkkeet löytyvät osoitteesta: www.kela.fi/laakehaku.

Lääkkeistä saa korvauksen vasta kun on maksanut 50 euron alkuomavastuun. Alkuomavastuu kerryttää vuosittaista omavastuuta.

Lääkekorvauksia maksetaan kolmessa korvausluokassa:

- Peruskorvaus on 40 % lääkkeen hinnasta tai viitehinnasta
- Alempi erityiskorvaus on 65 % lääkkeen hinnasta tai viitehinnasta.
- Ylempi erityiskorvaus on 100 % lääkkeen hinnasta tai viitehinnasta 4,50 euron lääkekohtaisen omavastuun ylittävältä osalta

Suuret lääkekulut

Lääkekulujen vuosiomavastuu vuonna 2023 on 592,16 euroa. Kun korvatuista lääkkeistä maksetut lääkekulut ylittävät tämän summan, maksaa jokainen korvattava lääke 2,50 euroa vuoden loppuun asti.

Viitehintajärjestelmään kuuluvien lääkkeiden vaihtaminen halvempaan

Viitehintajärjestelmään kuuluvien lääkkeiden on määrätty viitehintaryhmä ja viitehintajärjestelmä, jonka perusteella Kela maksaa korvauksen. Lääkkeen myyntihinta voi olla korkeampi kuin viitehintajärjestelmän viitehintaryhmässä on keskenään vaihtokelpoisia lääkkeitä. Apteekin tulee kertoa asiakkaalle, jos hänelle määrättylle lääkevalmisteelle löytyy edullisempi vaihtoehto. Reseptilääke voidaan apteekissa vaihtaa edullisempaan rinnakkaisvalmisteeseen, ellei asiakas tai lääkäri kiellä vaihtoa. Jos asiakas ei halua vaihtaa lääkärin määräämää lääketä apteekin tarjoamaan halvempaan vaihtokelpoiseen valmisteeseen, lääkekorvaus maksetaan viitehinnan perusteella. Tällöin asiakas maksaa viitehinnan ylittävän osan kokonaan itse. Lääkäri voi kieltää lääkevaihdon hoidollisin tai lääketieteellisin perustein. Tällöin viitehintaa ei sovelleta ja

asiakas saa Kela-korvauksen juuri sen lääkkeen hinnan perusteella, jonka lääkäri on määrännyt.

Kun saa uuden lääkkeen, kannattaa aina tarkistaa lääkäritä tai Kelalta, kuuluuko se korvauksen piiriin. Mikäli näin ei ole, lääkäriä voi pyytää määräämään sitä vastaava, korvauksoikeuden piiriin kuuluva valmiste.

Lääkereseptien voimassaoloaika on 2 vuotta.

Lisätietoja: www.kela.fi/laakkeet

6.2 Matkakorvaukset

Kela maksaa korvausta matkoista julkiseen tai yksityiseen sairaanhoitoon. Matka yksityiseen terveydenhuollon hoitopaikkaan korvataan samoin kuin julkiseen terveydenhuoltoon tehty matka. Annetun hoidon tai tutkimuksen on oltava sairausvakuutuksesta korvattavaa. Kela korvaa myös kuntoutukseen tehtyjä matkoja, kun kuntoutus perustuu Kelan tai julkisen terveydenhuollon kuntoutuspäätökseen.

Kela korvaa yleensä matkan lähimpään lääkäriin tai hoitolaitokseen. Jos hyvinvointialue on antanut maksusitoumuksen hoitoa varten, Kela korvaa matkakulut sinne hoitopaikkaan, josta hoito on saatu. Jos hoito on valittu hoitopaikan valinnan vapauden perusteella, Kela korvaa matkan perusterveydenhuoltoon enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta oman hyvinvointialueen pääterveyskeskukseen. Erikoissairaanhoitoon tehdyn matkan Kela korvaa enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta lähimpään yliopistosairaalaan.

Loma-asunnolta vakituisen dialyysiyksikköön tehdyistä käynneistä korvataan matkat väestörekisterin mukaisesta kotiosoitteesta. Jos loma-asunto on lähempänä dialyysiyksikköä kuin koti, korvataan matka todellisten kustannusten mukaan mökiltä. Kun dialyysihoidossa käy loman aikana muualla kuin vakituksessa dialyysiyksikössä, tarvitaan lomodialyysijä varten mak-

susitoumus omasta hoitoyksiköstä. Tällöin Kela pääsääntöisesti korvaa matkat enintään vakituksista kotiosoitteesta, mutta jos matka loma-asunnolta on lyhyempi kuin vakituksista osoitteesta, matka korvataan todellisten kustannusten mukaan.

Matkustustavat

Kela korvaa matkakustannuksia pääasiassa halvimman matkustustavan mukaan. Taksimatka tai oman auton käytöstä voi saada korvausta, kun se on terveydentilan vuoksi tarpeellista ja siitä on hoitoyksikön antama todistus (SV 67). Taksimatka voidaan korvata myös, jos mahdollisuutta halvemman matkustustavan käyttöön ei ole esimerkiksi puutteellisten liikenneyhteyksien vuoksi.

Omalla autolla tehtyjen, alle 100 km:n matkojen korvaamiseen riittää asiakkaan oma ilmoitus. Yli 100 km:n matka korvataan silloin kun oman auton käyttö johtuu puutteellisista liikenneolosuhteista, joukko-liikennettä ei ole käytettävissä tai asiakkaalla on terveydenhuollon antama todistus.

Matkakatto eli vuotuinen omavastuuosuus

Sairauden tai kuntoutuksen vuoksi tehtyjen matkojen omavastuuosuus vuonna 2023 on 25 euroa yhteen suuntaan tehdyltä matkalta. Vuotuinen omavastuuosuus on 300 euroa. Jos omavastuuosuus ylittyy kalenterivuoden aikana, Kela korvaa ylittävän osan kokonaan. Myös omavastuuta halvemmat, tarpeelliset matkakulut kartuttavat matkakattoja, joten kaikki matkakuitit kannattaa säästää ja hakea matkoista korvausta.

Kela seuraa korvattujen matkojen osalta omavastuun täyttymistä. Vuoden 2022 alusta alkaen palveluntuottajat ovat saaneet tiedon vuosiomavastuun täyttymisestä suoraan Kelalta.

Matkustaminen elinsiirtoon

Matka tehdään joko taksilla tai lentokoneella, sen perusteella kummalla pääsee nopeammin Helsinkiin. Oman auton käyttöä ei suositella, koska sairaalan alueella

on niukasti pysäköintipaikkoja. Taksikyyti tilataan oman alueen tilausvälityskeskuksesta. Matkasta maksetaan omavastuuosuus, jos vuotuinen omavastuuosuus ei ole vielä täynnä. Lentokoneella matkustettaessa matka maksetaan ensin itse ja haetaan siitä jälkikäteen Kelalta korvausta matkakorvaushakemuksella SV 4. Kela tekee hakemuksen pohjalta päätöksen korvauksen myöntämisestä.

Yöpyminen ja saattaja

Kelasta voi hakea yöpymisrahaa, jos matkalla joutuu yöpymään tutkimuksen, hoidon, kuntoutuksen tai liikenneolosuhteiden takia. Yöpymisrahan määrä on enintään 20,18 euroa henkilöltä vuorokaudessa. Yöpymisrahasta ei vähennetä omavastuuta eikä se kerrytä vuotuista matkakorvauksen omavastuuosuutta.

Mikäli hoitohenkilökunta on katsonut saattajan osallistumisen hoitoon tarpeelliseksi, voi myös saattajan matkakuluista saada korvausta. Mikäli saattajan tarve on ilmeinen (esim. asiakas on lapsi), ei erillistä selvitystä tarvita. Saattaja hakee korvausta aina saatettavan henkilön nimissä.

Kelan korvaamat taksimatkat

Mikäli henkilöllä on sairauden tai puutteellisten liikenneyhteyksien vuoksi oikeus korvaukseen Kelan taksimatkasta, tulee matka tilata oman alueen tilausnumerosta. Tällöin matkakorvauksen saa heti taksissa ja matkasta maksetaan 25 euron omavastuu näyttämällä autoilijalle Kela-korttia. Samalla kertaa kannattaa tilata kaikki tiedossa olevat matkat terveydenhuoltoon. Taksinkäyttöön oikeuttava todistus (SV67) on hyvä säilyttää. Kela voi pyytää sitä myöhemmin. Kela ei maksa korvausta muista kuin alueellisesta tilausnumerosta tilatuista matkoista.

Kuljetuspalvelujen tuottajan on perittävä asiakkaalta matkasta omavastuuosuus. Omavastuuosuus voidaan jättää perimättä vain silloin, kun

- asiakkaalla on esittää kuljetuksen yhteydessä vuosiomavastuun täyttymistä osoittava vuosiomavastuukortti, SV 191 tai

- asiakkaalla on esittää 25,00 euron omavastuukuitti ensimmäisestä matkakohtauksesta tai
- asiakas on tehnyt matkan alkuosan ambulanssilla.

Tällä varmistetaan, että asiakkaalta peritään yhdensuuntaiselta matkalta myös matkakettu- ja jatkomatkatilanteissa laissa säädetty omavastuuosuus 25,00 euroa. Korvauskäsittelyn yhteydessä Kela palauttaa asiakkaalle mahdollisesti liikaa perityt omavastuuosuudet.

Matkakorvaus munuaisen luovuttajalle

Kela maksaa korvausta luovutusprosessin aikana tehdyistä matkoista terveydenhuollon toimipisteisiin. Kustannukset ovat aina munuaisen vastaanottajan sairauden hoidosta aiheutuneita kustannuksia, ja hakemus on tehtävä hänen tiedoillaan. Mikäli munuaisen luovuttaja haluaa hakea ja nostaa korvauksen itse, on hänellä oltava valtakirja munuaisen vastaanottajalta.

Omavastuu on myös munuaisen luovuttajan tekemästä yhdensuuntaisesta matkasta 25 euroa. Kun kustannukset kohdistetaan munuaisen vastaanottajalle, tarkastellaan, onko matkakatto (300 euroa) täytynyt hänen kohdallaan. Mikäli katto on täytynyt kyseisenä kalenterivuonna, kustannukset korvataan kokonaisuudessaan ilman omavastuuta.

Anonyymillä luovuttajalla ei ole mahdollisuutta saada matkakustannuksista korvausta Kelalta.

Suorakorvausmatkojen välityskielto

Asiakkaalle, joka käyttää taksimatkojen suorakorvausmenettelyä toistuvasti väärin perustein, voidaan vakuutuspiirin harkinnan perusteella asettaa välityskielto. Esimerkiksi asiakas käyttää suorakorvaustaksia muihin kuin terveydenhuollon matkoihin tai käyttää taksia, vaikka terveydentila tai liikenneolosuhteet eivät taksin käyttöön oikeuttaisi. Välityskiellon asettaminen edellyttää, että poliisille on lähetetty tutkintapyyntö väärinkäytösasiassa. Välityskielto

voi olla voimassa toistaiseksi tai määräjän.

Välityskielolla tarkoitetaan sitä, että Kelan kanssa suorakorvaussopimuksen tehnyt tilausvälitysyhtiö ei ota vastaan asiakkaan suorakorvausmatkatilausta. Tällöin asiakas tilaa taksin haluamaltaan taksilta, maksaa matkan kokonaisuudessaan itse ja hakee korvauksen Kelasta tarvittavine liitteineen.

Välityskieltoa ei voida soveltaa niihin asiakkaisiin, jotka tekevät terveydenhuoltoon suuntautuvan matkan, jossa taksin käyttö on ollut perusteltua, mutta matka tehdään esimerkiksi kesämökiltä tai valinnan vapautta käyttäen lähintä mahdollista paikkaa kauemmaksi.

Lisätietoja: www.kela.fi/matkat

6.3 Sairauspäiväraha ja työkyvyttömyyseläke

Kela maksaa sairauspäivärahaa 16–67-vuotiaalle hakijalle, jos hän ei sairautensa vuoksi kykene tekemään työtä ja on ollut 3 kuukauden aikana ennen työkyvyttömäksi tuloaan ansiotyössä, yrittäjänä, hoitamisessa omaa talouttaan, opiskelemassa päätoimisesti, työttömänä työnhakijana, sapativapaalla tai vuorotteluvapaalla. Sairauspäivärahaa maksetaan 10 päivän omavastuun jälkeen. Päiväraha on korvaus ansionmenetyksestä. Jos sairausajalta maksetaan palkkaa, Kela maksaa korvauksen työnantajalle.

Päivärahaa maksetaan yleensä enintään 300 päivältä, minkä jälkeen samasta sairaudesta maksetaan sairauspäivärahaa vasta vuoden työkykyisyyden jälkeen. Jos kuitenkin palaa työhön vähintään 30 päiväksi, mutta tarvitsee saman sairauden takia lisää sairauslomaa esim. leikkauksen takia, voi olla mahdollisuus saada sairauspäivärahalle vielä 50 päivän jatkoaika.

Kun sairauspäivärahaa on maksettu 60 arkipäivältä, Kela selvittää kuntoutustarpeen. Kuntoutustarve voidaan selvittää lääkärinlausunnon perusteella. Sairaus-

päivärahan maksaminen 90 arkipäivän jälkeen edellyttää työterveyslääkärin lausuntoa jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamisen mahdollisuuksista. 150 arkipäivän jälkeen Kela ilmoittaa kuntoutusmahdollisuuksista sekä tarvittaessa eläkkeen tai muun korvauksen hakemisesta.

Päivärahan suuruus lasketaan edeltävien 12 kalenterikuukauden tulojen mukaan. Sairauspäivärahaa voi saada, vaikka ei olisi lainkaan työtuloja. Vuonna 2023 Päivärahan vähimmäismäärä on 31,99 euroa/arkipäivä.

Jos työkyky ei sairauspäivärahan päätyttyä edelleenkään riitä kokopäivätyöhön, kannattaa selvittää mahdollisuudet osatyökyvyttömyyseläkkeeseen tai osa-aika-työhön.

Elinluovutus ja luovutuspäiväraha

Kela voi maksaa luovutuspäivärahaa työkyvyttömyyden ajalta henkilölle, joka luovuttaa elimen, kudoksen tai soluja tilanteessa, jossa siirto on toiselle henkilölle elintärkeä. Luovutuspäivärahaa maksetaan kaikilta arkipäiviltä. Luovutuspäivärahan määrä lasketaan samoin kuin sairauspäivärahan määrä. Jos työnantaja maksaa työstä poissaolon ajalta palkkaa, päiväraha maksetaan työnantajalle palkkaa vastaavalta osalta.

Työkyvyttömyyseläke

Jos sairaudesta tai vammasta aiheutuva työkyvyttömyys jatkuu, voi hakea työkyvyttömyyseläkettä. Kela maksaa työkyvyttömyyseläkettä kun työhistoria on lyhyt. Pitempään työelämässä olleille työkyvyttömyyseläkkeen maksaa työeläkelaitos. Työeläkkeeseen vaikuttaa sairauden tai vamman lisäksi ikä, ammatti ja työhistoria.

Työkyvyttömyyseläkkeen odotusaikana kannattaa ilmoittautua työ- ja elinkeinotoimistoon työttömäksi työnhakijaksi ja hakea joko peruspäivärahaa, työmarkkinatukea tai ansiopäivärahaa. Tällä voi turvata toimeentulon eläkepäätöstä odottaessa.

Työkyvyttömyyseläkettä voi saada myös määräajaksi, jolloin sen nimi on kuntoutustuki.

Kelan ja työeläkelaitosten tulee selvittää työkyvyttömyyseläkkeenhakijan kuntoutusmahdollisuudet ennen eläkepäätöksen antamista. Jos kuntoutuksen myöntämisedellytykset täyttyvät, henkilölle annetaan työkyvyttömyyseläkeratkaisun lisäksi ennakkopäätös kuntoutuksesta.

Työskentely työkyvyttömyyseläkkeellä

Työkyvyttömyyseläkkeellä ja kuntoutustuen aikana on mahdollista työskennellä hiukan, ilman että Kelan eläkkeen maksaminen keskeytetään. Vuonna 2023 ansioraja on 922,42 euroa kuussa.

Jos on työkyvyttömyyseläkkeellä ja työskentelee, kannattaa huolehtia, että palkka tai työtulo ei ylitä ansiorajaa. Eläkkeen voi myös jättää lepäämään, toisin sanoen pyytää keskeyttämään eläkkeen maksaminen. Eläkkeen voi jättää lepäämään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Jos eläkettä ei ole mahdollisuutta jättää lepäämään, työnantajan kanssa on sovittava ajoissa, että palkka on enintään 922,42 euroa kuussa. Yrittäjillä otetaan huomioon YEL-työtulo.

Lisätietoja:

www.kela.fi/sairauspaivaraha

www.tyoelake.fi - työkyvyttömyyseläke

6.4 Erityishoitoraha

Erityishoitorahaa maksetaan vaikeasti sairaan tai vammaisen lapsen vanhemmalle, jos hän joutuu olemaan tilapäisesti poissa töistä osallistuakseen lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen. Erityishoitoraha on korvausta ansionmenetyksestä. Se voidaan maksaa tietyissä tilanteissa molemmille vanhemmille.

Erityishoitorahan edellytyksenä on, että

- vanhempi osallistuu alle 7-vuotiaan lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen sairaalassa, poliklinikalla tai kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssilla.

- vanhempi osallistuu 7–15-vuotiaan vaikeasti sairaan lapsensa sairaala- tai poliklinikkahoitoon tai kuntoutukseen.
- vanhempi hoitaa kotona alle 16-vuotiaasta vaikeasti sairasta lasta ja kotihoito liittyy lapsen sairaala- tai poliklinikkahoitoon.
- vanhempi on varalla hoitavan lääkärin arvioon perustuvan koulu- tai päivähoitokeilun ajalla.

Erityishoitoraha on veronalaista tuloa ja sen määrä lasketaan työtulojen mukaan. Omavastuuaikaa ei ole. Erityishoitorahaa ei makseta sunnuntailta ja pyhäpäiviltä.

Samana sairauden perusteella erityishoitorahaa maksetaan lasta kohden enintään 60 arkipäivää. Maksuaikaa voidaan jatkaa lääkärin arvion perusteella 30 arkipäivällä. Erityishoitoraha lasketaan erikseen sairaalahoidon tai -kuntoutuksen ja kotihoidon ajalta.

Lisätietoja: www.kela.fi/erityishoitoraha

6.5 Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Kela voi myöntää alle 16-vuotiaan vammaistukea, jos lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu (vähintään kuuden kuukauden ajan) tavanomaista suurempaa räsitus- ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavan ikäiseen terveeseen lapseen. Tukea ei myönnetä yksinomaan kustannusten perusteella.

Tuki voidaan myöntää määräajaksi tai siihen asti, kun lapsi täyttää 16 vuotta. Kela ratkaisee asian sen mukaan, miten paljon sairaan tai vammaisen lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu tavanomaista suurempaa räsitusta ja sidonnaisuutta.

Vammaistuen määrät:

- **Perustuki 102,85 €/kk.** Kun lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään viikoittaista räsitusta ja sidonnaisuutta.
- **Korotettu tuki 240,00 €/kk.** Kun lapsen hoito ja kuntoutus on vaativaa tai vie päivittäin huomattavasti aikaa.

- **Ylin tuki 465,38 €/kk.** Kun lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu perheelle vaativaa ja ympärivuorokautista räsistusta ja sidonnaisuutta.

Tukea haetaan Kelasta. Hakemukseen liitetään lääkärintodistus C. Kun tukeen haetaan korotusta, hakemukseen on liitettävä uusi lääkärintodistus tai muu selvitys, jonka perusteella korotusta haetaan. Vammaistuen saaminen ei riipu vanhempien tai lapsen tuloista tai varallisuudesta.

Hakemuksessa on hyvä kuvata mahdollisimman kokonaisvaltaisesti perheen arkea ja lapsen hoidosta aiheutuvaa räsistusta samanikäiseen terveeseen lapseen verrattuna:

- esim. lääkkeen otto, ihon hoito, ruokavaliot, koulunkäynti, harrastaminen
- lapsen tarvitsema tuki, apu ja hoito eri vuorokauden aikoina
- sairaudesta tai vammasta aiheutuvat kustannukset

Lisätietoja:

www.kela.fi/vammaistuki-lapselle

6.6 16 vuotta täyttäneen vammaistuki

16 vuotta täyttäneen vammaistuen tarkoitus on helpottaa selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, työssä ja opiskelussa. Se on tarkoitettu taloudelliseksi korvaukseksi, kun sairaus tai vamma aiheuttaa haittaa, avuntarvetta ja ohjauksen ja valvonnan tarvetta.

Tuen saaminen edellyttää, että hakijan toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Toimintakyvyn katsotaan heikentyneen silloin, kun sairaus tai vamma heikentää kykyä huolehtia itsestään, selviytyä välttämättömistä kotitaloustöistä tai selviytyä työ- ja opiskelutehtävistä. Lisäksi edellytetään, että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu haittaa, avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta.

Vammaistukea voidaan myöntää takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta.

Vammaistuen määrät:

- **Perustuki 102,85 €/kk.** Kun vammasta tai sairaudesta aiheutuu olennaista haittaa.
- **Korotettu tuki 240,00 €/kk.** Kun vammasta tai sairaudesta aiheutuu huomattavaa haittaa. Henkilö tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissään tai asioinnissaan kodin ulkopuolella säännöllisesti ohjausta ja valvontaa tai toisen henkilön antamaa apua.
- **Ylin tuki 465,38 €/kk.** Kun hakija on vaikeasti vammainen tai kysymyksessä on henkilö, joka tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan runsaasti ohjausta tai valvontaa tai joka päivä paljon toisen henkilön apua.

Hakemukseen on kirjattava mahdollisimman tarkoin oma avun tarve ja erityiskustannukset. Erityiskustannuksia ovat esimerkiksi sairaanhoito- ja lääkekulut sekä kotipalvelun ja kotisairaanhoidon kustannukset. Ylintä vammaistukea ei voi saada pelkästään erityiskustannusten perusteella. Erityiskustannukset eivät ole vammaistuen myöntämisen edellytys. Erityiskustannukset voivat ainoastaan korottaa perustuen korotetuksi tueksi.

Tukea haetaan Kelasta. Hakemukseen liitetään lääkärintodistus C tai muu vastaava lääketieteellinen selvitys. Lausunto saa olla enintään 6 kuukautta vanha. Kun tukeen haetaan korotusta, hakemukseen on liitettävä uusi lääkärintodistus tai muu selvitys, jonka perusteella korotusta haetaan.

Lisätietoja:

www.kela.fi/vammaistuki-aikuiselle

6.7 Eläkettä saavan hoitotuki

Eläkettä saavan hoitotuki on tarkoitettu vammaiselle tai pitkäaikaisesti sairaalle eläkkeensaajalle, jonka toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Lisäksi hoitotuen saamisen edellytyksenä on, että sairaus tai vamma aiheuttaa säännöllisesti avuntarvetta tai ohjauksen tai valvonnan tarvetta.

Hoitotukea voi saada henkilö, joka on vähintään 16-vuotias ja saa jotakin seuraavista etuuksista:

- työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki
- vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke
- leskeneläke (yli 65-vuotias)
- täyteen työkyvyttömyyteen perustuva lakisääteisen tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain mukainen jatkuva eläke tai korvaus

Hoitotuen määrä

Hoitotuen määrä määräytyy yksilöllisesti henkilön avuntarpeen mukaan. Hoitotukeen eivät vaikuta henkilön tulot ja omaisuus eikä siitä makseta veroa.

- **Perushoitotuki 78,72 e/kk.** Henkilö tarvitsee vähintään viikoittain apua henkilökohtaisissa toiminnoissa tai ohjausta ja valvontaa niissä.
- **Korotettu hoitotuki 171,49 e/kk.** Henkilö tarvitsee joka päivä aikaa vievää apua useissa henkilökohtaisissa toiminnoissaan (esim. syömisessä, pukeutumisessa ja peseytymisessä) tai huomattavissa määrin säännöllistä ohjausta ja valvontaa. Korotettua tukea voi saada myös, jos henkilöllä on oikeus perushoitotukeen ja sairaus vai vamma aiheuttaa hänelle vähintään tuen verran erityiskustannuksia.
- **Ylin hoitotuki 362,62.** Henkilö tarvitsee ympärivuorokautista toisen henkilön hoitoa ja valvontaa eikä pärjää yksin kuin lyhyen aikaa.

Henkilökohtaisilla toiminnoilla tarkoitetaan mm. pukeutumista, peseytymistä, liikumista tai toimintoja, jotka liittyvät sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Perushoitotukea ja ylintä hoitotukea ei voi saada pelkästään erityiskustannusten perusteella. Erityiskustannukset voivat ainoastaan korottaa perustuen korotetuksi tueksi.

Hoitotuen hakeminen

Hoitotukea haetaan Kelasta. Hakemukseen tarvitaan lääkäritä lausunto C tai lääkärinlausunto B, jos siitä ilmenevät hakemuksen ratkaisemisessa tarvittavat tiedot. Lausunto saa olla korkeintaan 6 kk vanha. Lisäksi hakemusta voi perustella esimerkiksi sosiaaliviranomaisen tai kotisairaanhoidon lausunnolla. Hoitotukea voidaan maksaa takautuvasti enintään puolen vuoden ajalta ennen hakemista.

Lisätietoja:

www.kela.fi/elaketta-saavan-hoitotuki

6.8 Hammashoito

Kela korvaa yksityishammaslääkärin antaman suun ja hampaiden hoidon aiheuttamia kustannuksia. Korvausta voi saada myös hammaslääkärin määräämistä laboratorio- ja röntgentutkimusten aiheuttamista kustannuksista. Yksityisen hammaslääkärin palkkioista korvataan enintään vahvistetun korvaustaksan määrä.

Hammaslääkärin tekemästä suun ja hampaiden tutkimuksesta enintään 20 minuuttia kestävältä toimenpiteeltä voi saada korvausta kerran joka toinen kalenterivuosi. Korvaus voidaan kuitenkin maksaa joka vuosi, jos tiheämpi tutkiminen on terveyden vuoksi tarpeellista. Myös suuhygienistin tekemä suun terveystarkastus korvataan vain joka toinen kalenterivuosi.

Lisätietoja: www.kela.fi/hammashoito
[Kela/taksat](#)

7 Kuntoutus

Kuntoutuksen tavoitteena on parantaa toiminta- ja työkykyä, kun ne ovat sairauden vuoksi alentuneet. Kuntoutusta järjestävät Kela, julkinen terveydenhuolto, työeläkelaitokset sekä vammaisjärjestöt.

Kelan järjestämää kuntoutusta ovat vaativa lääkinnällinen kuntoutus, harkinnanvarainen kuntoutus, ammatillinen kuntoutus sekä kuntoutuspsykoterapia. Julkinen terveydenhuolto (terveyskeskukset ja

sairaalat) järjestää lääkinällistä kuntoutusta. Työeläkelaitokset järjestävät ammatillista kuntoutusta.

Munuais- ja maksaliiton kuntoutustoiminta

Munuais- ja maksaliitto järjestää kuntoutusta eri ikäisille munuais- tai maksasairauden eri vaiheissa oleville, munuaisen- tai maksansiirronsaaneille ja heidän läheisilleen.

Ammatillinen kuntoutus

Ammatillisen kuntoutuksen tarkoituksena on parantaa tai ylläpitää kuntoutujan työkykyä ja ansiomahdollisuuksia. Tavoitteena on työssä jatkaminen tai paluu työelämään. Kuntoutusmahdollisuuksia tulisi selvittää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kela järjestää ja korvaa ammatillista kuntoutusta henkilöille, joilla asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma aiheuttaa tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä.

Työelämässä pidempään olleiden henkilöiden ammatillisesta kuntoutuksesta vastaavat työeläkelaitokset. Työeläkelaitosten ammatillinen kuntoutus edellyttää, että kuntoutukseen hakija on ollut työelämässä ja ansainnut työeläketurvaa kohtuullisessa määrin (noin viisi vuotta).

Kuntoutuksen hakeminen

Kun tarvitset kuntoutusta, ota yhteyttä sinua hoitavaan lääkäriin, työterveyslääkäriin, sairaalasi sosiaalityöntekijään tai Kelaan. Miettikää yhdessä, onko kuntoutuksesta apua tilanteessasi. Tarvittaessa sinua hoitava lääkäri laatii kuntoutustarpeestasi lausunnon ja ehdottaa kuntoutusta.

Lääkärinlausunnossa pitää kertoa:

- mikä sairaus tai vamma sinulla on
- työ- ja toimintakyky ja sen rajoitukset
- mitä kuntoutusta lääkäri suosittelee
- perustelut, miksi kuntoutus on sinulle tarpeellista
- mitkä ovat kuntoutuksen tavoitteet

- sairauden tai vamman todennäköinen kehitys

Vaativaan lääkinälliseen kuntoutukseen tarvitaan lisäksi julkisessa terveydenhuollossa yhdessä kuntoutujan kanssa tehty kuntoutussuunnitelma.

Vaativa lääkinällinen kuntoutus on tarkoitettu alle 65-vuotiaalle henkilölle, jolla on sairaus tai vamma ja siihen liittyvä suoritus- ja osallistumisrajoite. Rajoitteesta aiheutuu huomattavia vaikeuksia arkipäivän suoriutumisessa ja osallistumisessa. Kuntoutusta hakevalla tulee olla perusteltu tarve kuntoutukseen vähintään vuoden ajan.

Kela myöntää ammatillista kuntoutusta ilman lääkärinlausuntoa 16–29-vuotiaalle nuorelle, jolla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa tai jonka opinnot ovat keskeytyneet tai vaarassa keskeytyä. Arvion nuoren toimintakyvystä voi tehdä esimerkiksi sosiaalityötoimen, etsivän nuorisotyön tai Ohjaamon työntekijä. Myös terveydenhuolto voi ohjata nuoren kuntoutukseen. Kirjallisen hakemisen sijaan kuntoutukseen voi hakea suullisesti.

Kuntoutussuunnitelma

Pitkäaikaissairaudesta tai vammasta kuntoutuvalle on oikeus kuntoutussuunnitelmaan. Hoitava lääkäri on vastuussa kuntoutussuunnitelman tekemisestä, mutta se on laadittava yhdessä kuntoutujan kanssa. Mikäli henkilöllä on palvelusuunnitelma, kuntoutussuunnitelma on osa sitä.

Kuntoutusraha

Kuntoutusraha turvaa toimeentulon kuntoutuksen aikana. Sitä voi saada 16–67-vuotias kun kuntoutukseen osallistumisen tavoitteena on työelämässä pysyminen, työelämäänsä palaaminen tai työelämäänsä pääsy. Kuntoutusraha määräytyy tulojen mukaan ja on verotettavaa tuloa. Sen suuruus lasketaan samalla tavoin kuin sairauspäivärahan määrä. Kuntoutusrahan omavastuu on yleensä 10 arkipäivää. Lyhyessä kuntoutuksessa omavastuu on yleensä 1 päivä.

Omaisien kuntoutusrahaa voidaan maksaa kuntoutujan omaiselle tai läheiselle, joka tosiasiallisesti osallistuu perhekuntoutukseen, sopeutumisvalmennukseen tai kuntoutusjaksolle ja kuntoutuspäätös koskee häntä. Etuutta voidaan myöntää samanaikaisesti usealle läheiselle tai omaiselle. Kuntoutukseen osallistuvan omaisen tai muun läheisen tulee olla 16–67-vuotias ja estynyt tekemästä työtään kuntoutukseen osallistumisen vuoksi. Lapsensa kuntoutukseen osallistuvalla vanhemmalla omaisen kuntoutusrahassa ei ole omavastuuaikaa.

Osakuntoutusraha

Kela voi maksaa päivärahaa myös osa-kuntoutusrahaa. Tämä mahdollistaa kuntoutuksen ja työn yhdistämisen. Käytännössä kuntoutuja voi samana päivänä sekä osallistua kuntoutukseen että tehdä omaa työtään, jos kuntoutus toteutuu kevyempänä avokuntoutuksena. Osakuntoutusrahaa maksetaan, kun työ kuntoutuspäivänä vastaa enintään 60 % normaalia työajasta palkkatyössä tai omassa yrityksessä.

Työntekijä ja työnantaja sopivat yhdessä, onko kuntoutuksen ja työn yhdistäminen mahdollista samana päivänä. Myös työterveyshuolto voi olla mukana arvioimassa, riittävätkö henkilön voimavarat työntekoon siten, että kuntoutuksen tavoitteiden saavuttaminen ei vaarannu.

Lisätietoja: www.kela.fi/kuntoutus
www.vkk.fi (vakuutuskuntoutus)
<https://yhteisomedia.fi/> (Kuntoutussäätiö)

8 Sairastuminen ja verotus

8.1 Veronmaksukyvyn alentumisvähennys

Veronmaksukyvyn alentumisvähennykseen voi olla oikeus, jos omat tai perheen tulot ja varat ovat vähentyneet olennaisesti erityisestä syystä, kuten suuret sairauskulut. Perheen yhteenlaskettujen sairauskulujen on oltava vähintään 700 euroa. Samalla niiden pitää olla vähintään

kymmenen prosenttia perheen verottomista tuloista. Vähennystä voi saada korkeintaan 1400 euroa. Veronmaksukyvyn alentumisvähennystä myönnetään tapauskohtaisesti. Verottaja harkitsee, onko alentumisvähennyksen myöntämiselle perusteita.

Lisätietoja: www.vero.fi tai verotoimisto

8.2 Invalidivähennys verotuksessa

Huom! Invalidivähennys on poistunut 1.1.2023 alkaen. Kuitenkin jos verotuksessa huomaa korjattavaa sen jälkeen, kun verotus on jo päättynyt, voi tehdä oikaisuvaatimuksen verotuksen oikaisulautakunnalle. Tuloverotuksen oikaisuvaatimuksen voi tehdä 3 vuoden kuluessa verovuoden päättymistä seuraavan vuoden alusta.

Invalidivähennykseen on oikeus, jos vamman tai sairauden pysyvä haitta-aste on vähintään 30 prosenttia. Invalidivähennyksen saamiseksi veroilmoitukseen on liitettävä lääkärintodistus, johon on merkitty haitta-aste ja sen alkamisajankohta.

Täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavan henkilön haitta-asteeksi katsotaan 100 prosenttia ja osaeläkettä saavan haitta-asteeksi 50 prosenttia. Oikeus vähennykseen säilyy senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Valtionverotuksessa täyden vähennyksen määrä on 115 euroa. Vähennys tehdään valtion tuloverosta, joten sen saa myös eläketulosta. Kunnallisverotuksessa täysi vähennys on 440 euroa ansiotulosta. Vähennystä ei voi saada eläketulosta.

Lisätietoja: www.vero.fi tai verotoimisto.

8.3 Autoveronpalautus

Verohallinto voi myöntää autoveronpalautusta näkövammaiselle tai liikuntavammaiselle tai henkilölle, jolla on jokin muu vamma, josta on pysyvää haittaa. Auton on tultava vammaisen henkilön omaan käyttöön. Auton pitää olla uutena ostettu tai ulkomailta käytettynä ostettu. Auto ei

saa olla rekisteröity aikaisemmin Suomessa. Autoverolain mukaan voi saada palautusta, jos näkövamman tai liikuntavamman pysyvä haitta-aste on 80 prosenttia. Jo 60 % haitta-aste tai 40 % haitta-aste, joka johtuu toisen tai molempien jalkojen puutumisesta tai toimintavajavuudesta, oikeuttaa henkilön saamaan palautusta, jos auto on hankittava työn tai ammattiin valmistavien opiskelujen vuoksi. Haitta-asteen arvioi lääkäri.

Jos koko autoveron palauttamisen ehdot eivät täyty, on mahdollista saada harkinnanvaraista autoveron palautusta. Harkinnassa otetaan huomioon esimerkiksi oman tai perheenjäsenen vamman tai sairauden laatu ja sen vaikutus liikkumiseen, auton tarpeellisuus sekä perheen taloudellinen tilanne. Palautus voidaan joissakin tilanteissa myöntää auton omistajalle toisen henkilön vamman perusteella.

Ennen auton hankintaa ja rekisteröintiä voi hakea Verohallinnolta päätöksen oikeudesta autoveron palautukseen.

Lisätietoja: www.vero.fi - [autoveronpalautus](#)

9 Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus korvasi vammaisen pysäköintiluvan 1.6.2020 alkaen. Ennen 1.6.2020 myönnettyt vammaisen pysäköintiluvat ovat voimassa normaalisti luvan voimassaolon loppuun asti.

Liikkumisesteisen pysäköintitunnusta haetaan Traficomien palveluntuottajan AjoVarman palvelupisteestä tai Traficomien sähköisen Oma asiointi -palvelun kautta. Pysäköintitunnus postitetaan asiakkaalle kotiin.

Pysäköintitunnuksen voi saada henkilö, jolla on sellainen vamma, joka täyttää ehdot pysäköintitunnuksen myöntämiseen. Vamma voi estää kävelemästä itsenäisesti tai haitata näön tarkkuutta. Lääkäri arvioi,

täyttyvätkö tapaturmavakuutuslaissa määritellyt ehdot.

Jos kyseessä on aikaisemman pysäköintitunnuksen uudistaminen voimassaoloajan päättyessä, myönnetään uusi tunnus aikaisemman pysäköintitunnuksen perusteella (kyseessä pysyvän vamman perusteella myönnetty tunnus).

Lisätietoja: [Traficom - liikkumisesteisen pysäköintitunnus](#)

9.1 Vapautus ajoneuvoveron perusverosta

Ajoneuvon perusverosta myönnetään vapautus

- henkilölle, jolle on myönnetty liikkumisesteisen pysäköintitunnus vai vammaisen pysäköintilupa
- henkilölle, joka kuljettaa vammaista, jolle on myönnetty liikkumisesteisen pysäköintitunnus tai vammaisen pysäköintilupa
- henkilölle, jolle on myönnetty autoveron palautus

Ajoneuvoveron perusverosta voi hakea vapautusta lomakkeella Liikenne- ja viestintävirastosta osoitteesta www.traficom.fi. Vapautusta ajoneuvoveron perusverosta voi hakea samalla kun hakee liikkumisesteisen pysäköintitunnusta Traficomien sähköisessä palvelussa tai Traficomien palveluntuottajan AjoVarman toimipisteessä.

Jos henkilöllä jo on vammaisen pysäköintilupa tai liikkumisesteisen pysäköintitunnus, verovapautusta haetaan Traficomista postittamalla hakemus Traficomiin tai hakemalla vapautusta sähköisesti Traficomien Oma asiointi -palvelun kautta.

Lisätietoja: www.Traficom.fi - [vapautus ajoneuvoverosta](#)

10 Muutoksenhaku viranomaisen päätökseen

Viranomaisen tekemästä päätöksestä voi valittaa kirjallisesti kunkin viranomaisen päätöksessä liitteenä olevaan valitusosoitteeseen valitusaikana. Päätöksessä on ohjeet siitä, minne ja mihin mennessä valitus tulee jättää ja mitä valituskirjelmän tulee sisältää.

Sosiaalivakuutusetuksista (esim. työttömyysturva, erityishoitoraha, korvaukset yksityislääkärien palkkioista, lääkkeistä ja matkakuluista) annettavien hylkäävien päätösten perusteluista on käytävä ilmi, miksi haettu etuus on evätty kokonaan tai osittain. Silloin kun kielteinen päätös perustuu erityisesti lääketieteellisiin seikkoihin, perusteluihin on kirjattava, mitkä asiat ovat vaikuttaneet tapauksen arviointiin ja mitä johtopäätöksiä niiden perusteella on tehty.

Kelan päätöksiin haetaan muutosta kirjallisesti Kelalta. Valituskirjelmän teossa voi hyödyntää Kelan lomakepohjaa, joka löytyy Kelan internetsivuilla (www.kela.fi). Kelalla on mahdollisuus tehdä oikaisupäätös, jolloin valitus raukeaa. Mikäli Kela ei oikaise päätöstä, valitus siirtyy sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle (SAMU). Muutoksenhakulautakunnan päätöksistä on mahdollista valittaa vakuutus-oikeuteen. Valitusten käsittely eri muutoksenhakulautakunnissa on pääsääntöisesti maksutonta.

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranhaltijan päätöksestä voi tehdä oikaisuvaatimuksen hyvinvointialueen sosiaalilautakunnalle tai vastaavalle toimielimelle. Vaatimus on toimitettava viimeistään kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Sosiaalilautakunnan päätöksistä voi valittaa hallinto-oikeuteen. Viranomaisen virheellisestä tai lainvastaisesta toiminnasta voi valittaa eduskunnan oikeusasiamiehelle. Kun valitustie Suomessa on käyty loppuun, voi päätöksestä valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle.

Terveystieteidenhuollon päätöksiin (esim. kuntoutuksen palveluja koskevat päätökset) tyytymättömän tulee ensisijaisesti ottaa yhteyttä päätöksentekijään tai hänen esimieheensä. Neuvoja siitä, miten terveydenhuollon päätöksiin voi hakea muutosta, antaa potilasasiamies.

Muistutus ja kantelu

Jos potilas tai sosiaalihuollon asiakas ei ole tyytyväinen saamaansa palveluun, hoitoon tai kohteluun, hän voi tehdä muistutuksen tai kantelun.

Muistutuksen voi tehdä terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Kantelun voi tehdä aluehallintovirastoon tai joissakin tapauksissa Valviralle. Aluehallintovirasto ja Valvira voivat siirtää sille tehdyn kantelun käsiteltäväksi ensin muistutuksena siinä toimintayksikössä, jota kantelu koskee.

Lisätietoja:

www.stm.fi - oikeudet ja valittaminen

www.kela.fi/maatoksesta-valittaminen

www.valvira.fi - tyytymättömyys hoitoon

www.valvira.fi/sosiaalihuolto/muistutus

11 Yhteystiedot

Munuais- ja maksaliitto ry

Ratamestarinkatu 7A, 7. krs.

00520 Helsinki

puh. 050 3415 966, palveluaika klo 10–14

fax (09) 4541 0075

www.muma.fi

Edunvalvontaa ja neuvontaa sosiaaliturvasta:

Edunvalvonnan ja sosiaaliturvan asiantuntija

Maria Ruuskanen

puh. 040 8363 480

maria.ruuskanen@muma.fi

Keskustoimisto

Ratamestarinkatu 7 A, 7. krs, 00520 Helsinki

Asiantuntija Hanna Lehtonen

puh. 040 5240 674

hanna.lehtonen@muma.fi

[illegible]This image shows a vertical rectangular sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on its right side, suggesting it is resting on a surface.